

HÖLZEL ÉS TÁRSA
MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZETÉTŐL
KIADOTT
ISKOLAI FALI TÉRKÉPEK
FÖLDRAJZI NEVEINEK
GYŰJTEMÉNYE.

BERECZ ANTAL, DR CHERVEN FLÓRIS, KOGUTOWICZ MANÓ,
ÉS
DR MÁRKI SÁNDOR KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTETTE

DR BRÓZIK KÁROLY

FŐREALISKOLAI TANÁR.

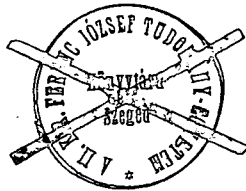
I. AFRIKA.

A FÜGGELÉKBEN AFRIKA ISKOLAI FALI TÉRKÉPÉNEK MAGYARÁZATA VAN MELLÉKELVE.

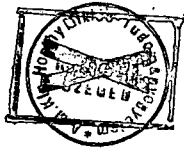
MINDEN JOG FENNTARTVA.

BUDAPEST
KIADTA HÖLZEL ÉS TÁRSA

1892.

19896

ELŐSZÓ.

Azon új *magyar* térképek, a melyek kiadására a Hölzel-féle cég vállalkozott, kívánatossá tették, hogy a földrajz tanítói megállapodásra jussanak, mely nevek veendőek föl e térképekre és miként irandók azok ki. E két szempontból az egyöntetű eljárást lehetővé tenni, lesz ezen füzetnek és követőinek célja.

Köztudomásu dolog, mily nehézségekkel jár annak megállapítása, hogy minő nevek veendőek föl az iskolai fali térképekre; számos értekezés foglalkozott ezen kérdéssel és fejtegette, mely szempontok e tekintetben az irányadók. Mivel nekünk első sorban a használatban levő iskola-könyvekre kellett tekintettel lennünk, fölveltünk minden oly nevet, mely az e nemű használtabb könyvekben megtalálható. Csupán ezen nevekkal nem érhattük azonban be; e térképek ezen esetben az egyes földrészeknek olyan hiányos képét tüntették volna föl, a melyet élő szóval kiegészíteni vajmi nehéz lett volna. Miként hegyeket és folyókat, a melyek neveit a tanuló meg nem tanulja, föl kell rajzolni a térképre, hogy nagyon is hiányos a felület rajza ne legyen, úgy kellett helységneveket is ráíratnunk, a melyeket a tanító nem fog betaníttatni, mert ezek nélkül a gyermek alig tudná elképzelni, hogy sűrűbb vagy ritkább-e egyes részekben a népesség-vagy egyáltalán nem-e egészen lakatlan. E tekintetben is mértéket kellett azonban tartanunk. Azt hisszük, sikerült e cél elérnünk a nélkül, hogy a kép olvashatósága kárt szenvedett volna.

A mily szükséges az iskola céljából, hogy a térkép tultömött ne legyen, ép oly kívánatos, hogy a hely- és helységnevek kiírásában következetesek legyünk. Mennyire nem könnyü dolog ez, igazolja, hogy iskola-könyveink egymástól e tekintetben nagyobbára eltérnek, sőt egy és ugyanazon könyvben is különböző eljárást találunk. Így írunk Palaesztinát, Palaestinát és Palesztinát, Syriát és Sziriát, Egyiptomot és Egyptomot stb.

A kérdés fontosságát igazolja továbbá, hogy a nyugoti kulturnépek: angolok (Proceedings 1885, 535. l.), francziák (Bulletin VII. 1886.) és németek (Die geographischen Fremdnamen. Külön füzet), sőt legujabban a berni nemzetközi földrajzi kongresszuson is hoztak határozatokat, a melyeknek célja volt, hogy a földrajzi nevek egyöntetű kiírása tekintetében végleges megállapodást teremtsenek.

A magyar földrajzi társaságnak néhai elnöke Hunfalvy János már fáradozott e téren. Ujabban (Berecz Antal, a földr. társ. főtítkárának és dr. Márki Sándor, a földr. társ. vál. tagjának kezdeményezésére) kisebb bizottság állapította meg azon elveket, a melyeket a hely- és helységnevek kiírásánál követnünk kellene. Ezen szabályokat a földr. társaságnak dr. Lóczy Lajos elnöklete alatt tartott szakülése jóváhagyta. Megszerkesztésüknél az volt a főszempont, hogy lehetőleg egyszerűek és így könnyen követhetők legyenek.

Íme a jóváhagyott szabályok, a melyeket e füzet is szem előtt tartott:

1. Azon európai és amerikai kulturnépek területén, a melyeknek római abc-jök van, a helynevek úgy irandók ki, miként az illető népek írják; e tekintetben tehát azok helységnévtárai az egyedül irányadók. (A hol pedig hiv. névtárak még nem volnának, a mint azokat a legjobb írók írják.) Ezen szabálytól eltérés csak azon nevekre nézve lehet, a melyek teljesen megmagyarosodtak; ilyenek pl. Velenceze (Venezia), Kopenhága (Kjöbenhavn), Vezuv (Vesuvio) stb.

2. A cyrill abc-ét használó szláv népek, a perzsák, arabok, törökök, valamint az afrikai, ázsiai, stb. vad népek birtokain a helynevek a kiejtést legjobban visszatükröztető módon transzkribálódnak.

3. Az európai népek gyarmataiban azon helynevek, a melyek benszülöttektől erednek, ha mindjárt azokat a kultur nép a maga nyelvéhez idomította volna is, magyar helyesírással irandók; pl. Bisszagosz (Bissagos), ellenkező esetben nem.

4. Ha a benszülöttektől származó valamelyik nevet különféleképen transzkribálnának, mindig azt a transkripcziót kell elfogadnunk, a melyet az illető terület tulajdonosa tett magáévá; pl. Gabon (Gaban, Gabun).

5. Az Európán kívüli helynevek eredeti alakjukban hagyandók meg és nem fordítandók le, ha le is volnának fordíthatók pl. Great-Fish-folyó és nem Nagy Hal folyó stb.

6. A földrajzi typust megjelölő szók, tulajdon- vagy vezetéknevekkel kötőjellel kötendők össze.

7. A latin nevek, melyek a jelen korig fenmaradtak tulajdonnevekül, magyar helyesírással irandók; pl. Palesztina, Sziria, Egei-tenger stb. Eltekintve attól, hogy francziák, olaszok stb. ez eljárást már magukévá tették, a latint csakugyan holt nyelvül kell tekintenünk és nem szabad egészen modernné vált nevek kiírásánál, ortografiáját erőszakosan fentartanunk.

Czélszerűnek látszott továbbá azon neveknél, a melyeket nem úgy olvasnak, mint a magyar neveket, a kiejtést is zárjelbe tenni, hogy a kiknek nem állanak rendelkezésére az idegen nevek kiejtésére vonatkozó szabályok, e kis szógyűjteményben azt is föltalálhassák; e tekintetben csak a német hely- és helységnevekre nézve tettünk kivételt, mert ezek olvasási módja mindenki előtt ismeretes. A transkripczióknál, a mely hangot a magyar abc-vel megjelölni lehetett, ezzel jelöltük meg; a mely hangokat pedig a magyar abc megjelölni nem képes, a hozzá legközelebb rokonhanggal jelöltük meg. Így pl. az angol kemény th-t tz-vel, a lágy th-t dz-vel, az arab torokhangot gh-val stb. jelöltük meg; a franczia en, in stb. orrhangok megjelölésére külön jegyet nem használtunk, nehogy tévedésre adjunk okot, miként a németek az ang, eng transkripczióval.

A hangsulyt, a hol megállapítható volt, a betű fölé helyezett -sal jelöltük meg; így Alger (olv. Aldsē).

A gyűjtemény már-már össze volt állítva, midőn fölmerült az eszme, hogy a nevek mellé, amennyire megállapítható, még jelentésük is oda irandó, a tanítás élénkítésére ez mindenesetre nagy szolgálatokat tehet. A dolog természetéből folyik, hogy minden név jelentése meg nem magyarázható; az idő rövidege miatt azonban még kevesebbnek jelentése volt kitudakolható. Ezen része a gyűjteménynek hiányos; hisszük azonban, hogy így is jó szolgálatokat fog tenni.

A nevek jelentésére nézve a főforrás Egli, Gellhorn, Vivien de St. Martin és Reclus művei voltak.

Elismerjük, hogy munkánknak hiányai vannak; — hisz ilyen uttörő dolgozatnál másképp nem is várható — ezekre nézve javítást, korrekciót szívesen elfogadunk bárkitől, a ki erre magát hivatottnak érzi.

Ezen első füzetet, a térképekkel együtt a többi földrészek neveit magukban foglaló füzetek fogják követni.

A szövegben használt rövidítések a következők:

<i>alf.</i> = alföld.	<i>h. sz.</i> = hegyszakadék.	<i>r.</i> = romok.
<i>f.</i> = folyó v. patak.	<i>k. f.</i> = köves fensík.	<i>s.</i> = síkság.
<i>fens.</i> = fensík.	<i>közt.</i> = köztársaság.	<i>siv.</i> = sivatag.
<i>félsz.</i> = félsziget.	<i>m.</i> = mocsár, mocsarak.	<i>sz.</i> = sziget, szigetek.
<i>h.</i> = hegy, hegység, hegyláncz.	<i>n.</i> = nép, nemzet.	<i>t.</i> = tartomány.
<i>hg.</i> = helység v. állomás.	<i>o.</i> = oázis, oázisok.	<i>t. sz.</i> = tengerszoros.
<i>h. b.</i> = homokbuczkás terület.	<i>orsz.</i> = ország.	<i>v.</i> = város.
	<i>ö.</i> = öböl.	<i>vizes.</i> = vizesés, zuhatag.
	<i>p.</i> = puszta.	<i>z.</i> = zátony.

A

Abai *f.* a Tana-tóból szakad ki. (Abisszinia). Abai = óriás.

Abbala *tó* a gallák földjén.

Abbeokuta *hg.* a Benin-öböl közepében. Jelentése: a kő alatt; így nevezték e helységet, mivel a lakosok, midőn Joruba négerországban teljes anarchia volt, hatalmas, szakadozott hegytömegbe menekültek és azután mellette állandóan megtelepedtek.

Abd El-Kuri *sz.* a Guardafui-foknál.

Abese *v.* Vadaiban. (Közép-Szudán).

Abisszinia *ország.* ez arab szóból: habas (amit a nép megjelölésére használtak), habasa (a mivel az országot illeték) ered, ami több különböző vagy ismeretlen eredetű családból álló csoportot jelent. Az Abisszinia név a portugalloktól származik, akik a Bab-El-Mandeb szoros környékén Abasszia nevű partot találtak.

Abome *hg.* a Benin-öböl közelében. Abome = város a kerítésben.

Abu-Hammed *hg.* a Nilus mellett. Abu = apa.

Abu-Naim *o.* Tripolisban.

Adamaua *ország.* Közép-Szudánban. Mallam-Adama-nak, a helytartó atyjának tiszteletére nevezték így, aki Barth utazónak idejében (1851-ben) ott uralkodott.

Adeni-öböl. Adennek régebben Athana vagy Adana volt a neve. Adana arabul = itt maradt, letelepedett, azaz lakóhely.

Adua *hg.* Abissziniában.

Afelele *kis sív.* a Szaharában.

Agadesz *hg.* Airtól délre. Tulajdonképeni neve: *Egedesz* = család. Berber szó.

Agadir *hg.* az Atlanti-occeán partján. Agadir berber szó = szikla, erőd. Más magyarázat szerint Agadir vagy Gader kánaáni szó; annyit jelent mint fal, fallal kerített hely, tehát erőd. Ezen afrikai helység egykor feníciai gyarmat volt; ezen időkből maradt fenn kánaáni neve.

Agulhas (olv. *Agulyás*) *fok.* Portugall név = Tü-fok, mert itt győzödtek meg a portugallok leginkább az iránytű hasznáról.

Agulhas (olv. *Agulyás*) *zát.* A hasonnevű foktól kapta nevét.

Ahaggar *fens.* a Szaharában, nevét a hasonnevű nép-törzstől kapta.

Ain-Szalah *hg.* Tuáthban. Ain = forrás; Ain-Szalah = a béke forrása, miként az arabok nevezik.

Ain-Szefra *hg.* az Atlasz lábánál. Ain Szefra = Sárga forrás.

Air (vagy *Azben*) *tart.* a Szaharában.

Akassza *v.* a Niger torkolatánál.

Akenyaru (vagy *Alexandra*-) *tó* az egyenlítőalji tóvidéken.

Alantika *h.* Adamauában (Közép-Szudán).

Albert (vagy *Mvután-Nzige*) *tó* az egyenlítőalji tóvidéken. Baker angol utazó nevezte el Victoria angol királynő férjéről, Albertről.

Albert-Edward *tó* az egyenlítőalji tóvidéken.

Aldabra sz. Madagaszkártól északra.
Alexandra (vagy *Akenyaru*) tó az egyenlítőalji tóvidéken.

Alexandra-Nilus (vagy *Kagera*) f. keresztül foly a Victoria-tón.

Alexandria v. a Nilus torkolatánál. Nevét alapítójától Alexandrosz, maczedóniai királytól kapta.

Alger (olv. *Alǧsǧ*) v. a Földközi-tenger partján. E város nevét az arab El-Dsezáir-ból = a harcias, a hatalmasból származik, mivel az őslakosok hite szerint a keresztényeket megalázta.

Algeria orsz. Nevét Alger várostól kapta.

Algoa ő. a Fokföldnél.

Alima f. az Alsó-Kongóba szakad.

Ama - zulu - k n. Dél - Afrikában. Ama = néptörzs. Ama-zulu = zulutörzs.

Ambaka hg. a Kuanza közelében.

Amber fok. Madagaszkár északi vége.

Amboarina v. Madagaszkár keleti részében.

Ambhipeno hg. Madagaszkár délkeleti partján.

Amirante sz. az Indiai-oczeánban, nevét az arab amir, emir = vezér szótól kapta.

Angola tart. az Atlanti-oczeán nyugati partján. Nevét a hasonló nevű portugalliai hercegtől kapta, aki külön tartományt létesített.

Angra Pequena ő. a délnyugati parton. Angra portugall nyelven = öböl; pequena = kicsiny. Angra Pequena = Kis-öböl.

Anjouan (olv. *Anzsuan*) sz. a Komori-szigetek egyike.

Ankaratra h. Madagaszkárban.

Ankober v. Soában, Abissziniában egyik tartományában. Ankober = favám; e névvel mintegy jelezve van, hogy e helyen mindig megvámolták az idegen árukat.

Annobom sz. = Ujév sziget; nevét azon napról kapta, a melyen fölfedezték; a Guineai-öbölben van.

Antalo hg. Abissziniában.

Antananarivo v. Madagaszkár ke-

leti részében. Antananarivo a madagaszkári őslakosság nyelvén annyit jelent, mint «itt az ezer város», e névvel azt jelzik, hogy a város több faluból alakult.

Anti-Atlasz h. Afrika északnyugoti részében. l. Nagy-Atlasz. Anti = ellen, helyett, helyette.

Antongil (olv. *Antonzsíl*) ő. Madagaszkár északkeleti részében.

Arabok n. leginkább Afrika északi és keleti részeiben laknak. Arabah = síkság és sivatag volt régen ázsiai hazájuk neve; ezzel illetik a rajta lakó népet is.

Arab-sivatag a Nilus mellett.

Arany-part Nyugot-Afrikában; a portugall fölfedezők nevezték így el, mivel rajta olcsón szereztek aranyat a négerektől.

Arany-vidék a Zambézi jobb partján.

Arauan hg. a Nigertől északra a Szaharában.

Arguin (olv. *Árgim*) sz. Nyugot-Afrika partjai előtt, a portugallok nevezték el így e szigetcsoportot az Arguim nevű erődről, a melyet Alfonz király egyikükön építtetett.

Asanti n. és orsz. Nyugot-Afrikában.

Aruvimi f. a Kongó jobb oldali mellék folyója.

Ascension sz. az Atlanti-oczeánban (*Jézus*) mennybe menetele szigetnek nevezte el 1508-ban João da Nova portugall hajós, a fölfedezője.

Asszab hg. és ő. a Vörös-tenger partján.

Asszal tó. Abissziniától keletre, Asszal = méz, Asszal-tó = méz-tó, mert vize a száraz évszakban erősen kiszárad, a fenékén maradós sós iszap ragadós lesz, amiért az arabok Méz-tónak (*eufemiszticze*) nevezték el.

Asszuan hg. a Nilus jobb partján. Szuán = nyitja (t. i. a felső vidéknek).

Athara f. a Nilusba torkol.

Atlasz l. Nagy-Atlasz.

Attakru hg. az Arany-parttól északra.

Audsila hg. a Barka-fensíktől délre.

Azben l. Air.

Azor sz. Açores (olv. *Aszoresz*) = a héják vagyis héjaszigete. A portugallok nevezték el azon számos héjától, amelyek nekik ezen lakatlan szigeteken föltűntek. Az Atlanti-oczeánban vannak. Sokan Európához számítják.

B

Bab El-Mandeb t. sz. a Vörös-tenger kijáratánál. Bab El-Mandeb = könnyek, aggodalom kapuja; aggodalom foghatta el a hajósokat, midőn e szorosba kellett evezniök a sok, veszedelmes kis sziget miatt és könnyeket ejthettek a sok hajó miatt, melyek e szigetek közt elvesztek.

Ba Busszo (vagy *Sári*) f. Ba = ág; Busszo = hegyek; tehát a hegyekből jövő ág. A Czád-tóba ömlik.

Bagamojo hg. az Indiai-oczeán partjain. Baga-Mojo = a szív feneke, mivel az ivet alkotó part legmélyebb, legnyugatibb részében fekszik.

Baghszen h. a Szaharában.

Bagirmi orsz. Közép-Szudánban. E két szóból ered Baggar-Mija = Száz tehén, mivel az ország első uralkodói, adó fejében, minden hatalmuk elé vetett néptől száz szarvasmarhát követeltek.

Bahindi hg. a Niger balpartján.

Bahr Dsur f. Keleti-Szudánban. Bahr = folyó, tó, tenger.

Bahr El-Abiad f. = Fehér-folyó, a Nilus olajzöld színű vizét, a jobbról belé torkoló Szobat világosabbra festi. A Nilus forrás folyója.

Bahr El-Arab f. = Arab folyó. A Nilusba torkol.

Bahr El-Azrak f. = Kék-folyó, bár színe sohasem kék, hanem zöldes. A Nilus egyik forrás folyója.

Bahr El-Dsebel f. = Hegyi folyó, mert forrása a hegyek közt van. A Nilusba torkol.

Bahr El-Ghazel f. = Gazella-folyó. A Nilusba torkol.

Bahrieh o. a Libiai sivatagban.

Bailundu (vagy *Kambala*) hg. a Kuanza és az Atlanti-oczeán közt.

Bajuda p. Khartum mellett.

Bakel hg. a Szenegal partján.

Balundá-k n. a Kongo környékén laknak.

Bammako hg. a Niger balpartján, annak felső folyásánál.

Banana hg. az Atlanti-oczeán partján, a Kongo torkolatánál; neve banyánát jelent, bár e fát közelében sehol sem láthatni.

Bangala hg. a Kongo partján, nevét azon néptől kapta, a mely a környéken lakik. Bangala = a folyó gyermeke.

Bangalá-k n. L. fönt, a Kongo közepső folyása mellett laknak.

Bangveolo (vagy *Bemba*)-tó a Kongo felső vidékén.

Banyai-k n. a Zámbezi mellett laknak.

Baraka f. Abisszínia északi részében.

Barava hg. az Indiai-oczeán partján.

Bardai hg. Tibesztiben, Közép-Szaharában.

Bari-k n. a Felső-Nilusnál laknak.

Baringo-tó a Kenia-hegytől északnyugatra.

Barka (vagy *Cyrenaica*) tart. Afrika északi részében.

Barmen hg. a damarák földjén. A németországi Barmen városról nevezték el a német hittérítőket.

Baro l. Bassz.

Baroczé-k n. a Felső-Zámbezinél laknak.

Barri hg. a Sebehli-folyó partján a szomaliak földjén.

Bassz f. a Rudolf-tóba szakad.

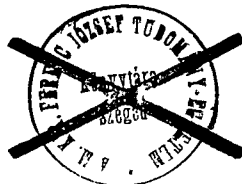
Basszam (Nagy-) hg. az Elefántcsontparton.

Bateké-k n. a Kongo torkolatánál laknak.

Bathurst (olv. *Bédzörst*) v. a Gambia torkolatánál. Nevét a hasonlónevű angol államférfiuról kapta.

Batna hg. a Földközi-tenger közelében.

Batoká-k n. a Zámbezinél laknak.

Bazaruto *sz.* az Indiai-oczeánban, Dél-Afrika partja mellett.

Bazengá-k *n.* a Zámbezinél laknak.

Becsuáná-k *n.* a Fokföldön. Ba, be = ök; csuána = egyforma; becsuánák = egyformák, egyformán beszélők.

Bedsá-k *n.* a Vörös-tenger partján.

Benasz fok a Vörös-tengerbe nyúlik.

Bengazi *hg.* a Barkában. Nevét valószínűleg Ben-Ghazi nevű szenttől kapta, akinek siremléke a közelében látható. Bengazi = a zarándok fia.

Benguela *v.* az Atlanti-oczeán partján, Angolában.

Benin *ö.* a Niger torkolatától nyugatra.

Benue *f.* Be = viz; nue = anya; Benue tehát = a vizek anyja. A Nigerbe torkol.

Berber *v.* az Atbara torkolatánál. Nevét a közelében lakó barabra néptörzstől kapta.

Berbera *hg.* az Adeni-öböl partján, annyit jelent, mint «lármás hely».

Berberek *n.* Észak-Afrikában. A nép nevét Ber = ember nevű törzsatyjától kapta.

Berdera *v.* a Jub partján. (Kelet-Afrika.)

Bethania *hg.* a námák földjén, délnyugati részében.

Biafra *ö.* a guineai partoknál. Az öböllel szemben lakó néptörzsnek „mafra” nevéből csinálták az európaiak a Biafra szót.

Bida *v.* a Nigernél.

Bilma *o.* Közép-Szaharában.

Biszkra *hg.* a Melghigh-sott közelében. (Algeria.)

Bisszagosz *sz.* Szenegambia partján. Nevüket egy ottani néger törzsfejedelemtől Bisszagtól kapták.

Bisszao *hg.* az Atlanti-oczeán partján.

Blanc (olv. *Bláng*)-*fok*. Afrikai legészakibb csúcsa = Fehér-fok.

Blanco (olv. *Blánko*)-*fok*, Nyugat-Afrikában. Blanco spanyol nyelven fehér-t jelent. Nevét a rajta levő fehér homokbuczáktól kapta.

Blantyre (olv. *Blentáj*) *hg.* a Sire folyó mellett. Nevét azon skót helységtől kapta, a hol a nagy afrikai utazó Livingstone született.

Bloufontein (olv. *Blumfontáj*) *v.* a Vaal folyótól délkeletre. A szó hollandiai szó; annyit jelent mint virágforrás, mivel a közelében fakadó források a pusztaság közepén is lehetővé teszik a földművelést.

Boavista (olv. *Boávisztá*) *sz.* = Szép látvány; a Verde-foki szigetek egyike. A portugall hajósok, a kik fölfedezték és elnevezték, három napi tengeri vihar után, nem csoda, szépnek találhatták.

Bodele Közép-Afrikában fekvő mélyedés.

Bojador (olv. *Bozsádör*)-*fok*. Nyugat-Afrikában. Bojar a portugallok nyelvén = megdagadni, kiállani; Bojador-fok tehát «a messze kinyúló fok».

Bolobo *hg.* a Kongo balpartján.

Boloko (vagy *Lubila*) *f.* a Kongoba torkol.

Boma *hg.* a Kongo folyó torkolata közelében. Bama = «Nagy kigyó» vagy «az ijedelem».

Bon-fok = Jó-fok Tunisznál; e nevet még a karthagoiaktól kapta; körülötte a hullámok erős küzdelmet szoktak vívni; a karthagoiak hízélgésből, hogy kegyét megnyerjék, adták neki nevét.

Bône (olv. *Bón*) *hg.* Algeriában a Földközi-tenger partján. A rómaiak idejében Bônehoz közel fekvő helyen állott Hippone nevű város; ebből eredt Bône.

Bonga *v.* Abisszinia déli végében.

Bonni *hg.* a Biafra-öböl északi partján.

Bornu *orsz.* Közép-Szudánban. Benniszülöttei szerint Barr Noa = «Noe országá»-tól kapta volna nevét, amelylyel a mohammedán hittérítők illették, midőn rendkívüli termékenységét látták.

Bors-part. Nyugat-Afrikában. A portugallok rajta szerezték be a keletindiai borshoz hasonló növényt az Amomum grana paradisi L.-t.

Bougie (olv. *Buzsi*) *hg.* Algeriában, a Földközi-tenger partján. Bougie, a rómaiak Saldae-je, a szomszéd hegyes vidéken lakó bedsaja vagy buzsi nevű néptörzstől kapta nevét.

Bourbon (olv. *Burbön* vagy *Réunion*) *sz.* A francziák régebben 1657-ben az akkor uralkodó királyi családról nevezték el.

Braganza *hg.* a Kuanzától északra.

Brazzaville (olv. *Brádzavíll*) *hg.* a Kongo partján. Brazzaville = Brazza városa; Brazza híres francia afrikai utazó.

Busmann-ok *n.* Dél-Afrikában. A hollandok bosjesmannak hívják. Bosje = bokor; Bosjesmann = bokorbéli ember, bokorbéli tolvaj; mert a bokorban, bozótokban elrejtőzve szoktak zsákmányukra lesni; azonkívül a pusztákon bokrokban húzódnak meg az éjjeli hideg elől. A busmann a bosjesmannak német fordítása.

Bussza (vagy *Busszam*) *hg.* a Níger jobb partján.

C

Caledon (olv. *Káledon*) *hg.* a False-öböl közelében.

Caledon *f.* az Orange mellékfolyója.

Cape Coast Castle (olv. *Kép Kósztl Kásztl*) *v.* a Guineai-öböl partján. Cape Coast Castle = fokparti erőd.

Cape-föld (olv. *Kép-föld*) *orsz.* Cape = fok.

Cape Town (olv. *Kép Táwn*) *v.* a Jó Reménység iokánál; ettől a foktól kapta nevét. Cape Tawn = Fokváros.

Casablanca (olv. *Kázáblánká*) *hg.* az Atlanti-oczeán partján. Casablanca = fehér ház.

Ceuta (olv. *Szēuta*) *hg.* a Gibraltár-szorosnál. Arab neve Szebát, Szebta = hét volt, ami az antik septem fratres = hét fitestvér-nek fordítása; az utóbbival nevezték el a környékén levő hét egyforma hegyet; e név ezután átszármasztott a várostra.

Christiansborg (olv. *Krisztiánsz-borg*) *v.* az Arany-parton. Dánok voltak benne az első európai gyarmatosok; Christian, Keresztély nevű királyuktól adták neki nevét.

Clarence (olv. *Klērēnsz*) *csásár* a Fernando-Po szigeten, a hasonló nevű angol herceg tiszteletére nevezték el.

Colesberg (olv. *Káleszberg*) *v.* Dél-Afrikában. Az egykori (1839 körüli) Cape-földi kormányzóról sir Lowry Coleról nevezték el. Colesberg = Cole hegye.

Constantine (olv. *Konsztántin*) *v.* a Földközi-tenger közelében. Régen, a rómaiak idejében a helyén Cirta (e név a pún Karta = város-ból származott) állott; Cirtát 311-ben, egy háborúban összerombolták. Cirtát Konsztantinosz császár állította helyre és ezért tőle kapta új nevét.

Corrientes (olv. *Korriēntesz*)-*fok* Dél-Afrikában. = az áramlatók foka.

Csambezi *f.* a Bangveolo-tóba szakad.

Csikuzi *hg.* a Nyassza-tótól délnyugatra.

Csínsoso *hg.* az Atlanti-oczeán partján. A Kongo torkolatától északra.

Csitambo *hg.* a Bangveolo-tó partján.

Csobe *f.* a Zámbezi torkol.

Csuapa *f.* a Kongoba torkol balról.

Czád-tó. Közép-Szudánban. Czád a a bennszülöttek nyelvén = víztömeg.

Czuga *f.* a Kalahari-sivatag északi részében.

Cyrenaica (olv. *Czirenaika* vagy *Barka*) *tart.* a Földközi-tenger partján.

Cyrene (olv. *Czirene*) *v.* Cyrenaicában.

D

Dahlak *sz.* a Vörös-tengerben.

Dahome *orsz.* Da home vagy Da omi = lakás Da hasán; mert Da törzsfejedelmet, a kié e vidék volt a XIII. században, egy másik megölte és felhasítván hasát, eltemette, e helyen aztán várost alapított. Dahome a Guineai-öböltől északra van.

Daka hg. a Zambézitól délre.

Dakar hg. az Atlanti-oczeán partján, a Verde-foknál.

Dakhel o. Dakhel arabul = külső, mivel az Egiptomhoz tartozó oázisok közül legmesszebb fekszik a sivatag felé.

Dallul-Baminda vádi a Niger folyó felé vezet a Szahara déli részében.

Damará-k (vagy *Ovaherero-k*) *n.* Ők magukat Hau Daman = igazi damannak hívják; a róluk nevezett földön laknak.

Damarák földje orsz. a délnyugati részen, Angolatól délre.

Damiette (olv. *Dámiett*) *v.* a Nilus torkolatánál. Nevét alkalmasint a régi görög Tamiathisz városról kapta, a mely Damiettehez közel állott.

Danakil n. (Egyes szám: *Dankali*) a Vörös-tenger partján.

Dar-Esz-Szalam v. az Indiai-oczeán partján. Arabul = a béke háza; a benne lakó szuahelik nyelvén Dári-Szalama = biztos fedél.

Dar-fur orsz. Keleti-Szudánban. Dar = ház, lakóhely; Darfur a furok, forok lakóhelye, országa.

Delagoa (olv. *Delágóá*) *ö.* a Limpopo torkolatánál az Indiai-oczeánban. De lagoa = mocsáros; az öböl vidéke csakugyan mocsáros is.

Delgado (olv. *Delgado*) *fok* = karcu fok. Nevét a portugalloktól kapta; az Indiai-oczeánba nyulik ki, a Rovuma torkolatánál.

Dernah hg. a Barka-fensikon.

Dilolo tó. A bennszülöttek legendái szerint valami erőszakos helyi földforradalomnak köszönhető a keletkezése, ezért jelenti néve «a kétségbeesés tavá»-t A tó a Zambézi mellett fekszik.

Dinkák n. a Nilus forrásvidékein.

Dondo hg. az Atlanti oczeán közelében, a Kuanza mellett.

Dongola hg. a Nilus bal partján. Dongola vagy Dongul = a nagy Dongu ellentétben egy kisebb Donguval, melyet már a régibb egiptomi emlékeken is említenek.

Do Principe (olv. *Du Prinszipe*) *sz.* = fejedelmi-sziget, a Guineai-öbölben.

Draken (olv. *Dráken*) *h.* = Sárkány-hegyek, Dél-Afrikában.

Dsalo o. a Libiai-sivatagban.

Dsebel Ajasi h. az Atlaszban.

Dsebel El-Akhdar h. = Zöld-hegy, Barkában.

Dsebel En-Nari h. a Szahara keleti részében.

Dsebel Esz-Szoda h. = Fekete hegyek, a Szahara északi részében.

Dsebel Ghurian h. = Barlangos hegy, Tripoliban.

Dsebel Marrah h. a keleti Szudánban, Dar-furban.

Dsebel Szuturba h. a Vörös-tenger partján.

Dse Fara siks. Tripoliban.

Dserba szig. a Gabeszi-öbölben.

Dserid sottja = a pálmák sottja, Afrika északnyugoti részében (Algeria).

Dsezirah siv. = sziget-sivatag, a Nilus mellett.

Dsoliba (vagy *Niger*) *f.* a mandingo négerék nyelvén = nagy folyó; a Guineai-öbölbe szakad.

Dsur (Bahr-) f. l. Bahr.

Dufle hg. a Bahr El-Dsebel (Nilus) balpartján.

Durban (olv. *Dórb*en vagy *Port-Natal*) *v.* az Indiai-oczeán partján. Nevét sir Benjamin D'Urban-tól kapta, a ki a város alapításakor 1834 körül a délafrikai angol birtokok kormányzója volt.

E

East-London (olv. *Iszt-London*) *hg.* Dél-Afrikában, az Indiai-oczeán partján = Keleti London.

Ebo hg. a Niger partján.

Edejen h. b. a Szahara középső részeiben.

Egei tart. a Czád-tótól északkeletre.

Egeri-szakadék a Tümmo hegységben (Szaharában).

Egiptom *orsz.* a görög Nilus megnevezésére szolgáló Aigiptosz-ból. A görög szó Aquí-p-to-ból az ország közepe vagy az ország fenecziái nevéből Kaphthorból, sziget-ből származott.

El-Abiad (Bahr-) *f.* = Fehér folyó.
l. Bahr.

El-Arab (Bahr-) *f.* = Arab folyó.
L. Bahr.

El-Azrak (Bahr-) *f.* = Kék folyó.
L. Bahr.

El-Dsebel (Bahr-) *f.* = Hegyi folyó.
L. Bahr.

El-Dsuf *sv.* arabul olyan helyet jelent, a melyet magaslatok környékeznek, azaz völgykatlant; a Szahara nyugati részében van.

Elefantine *sz.* a Nilusban; kedvező fekvésénél fogva már rég idők óta itt halmozták föl a délről hozott elefántcsontot és ettől kapta nevét.

El-Erg *h. b.* a Szahara nyugati részében.

El-Faser *v.* Darfurban. El-Faser = a székhely.

El-Ghazel (Bahr-) *f.* = Gazella-folyó.
L. Bahr.

El-Golea *hg.* az El-Erg keleti részén.
El-Golea = a kis kastély.

Elmina *hg.* az Arany-parton. A portugallok az arany-parton az arany becserélése céljából erődöt építettek, a melyet Mina = bányának neveztek el.

El-Obeid *v.* Kordofánban.

Ennedi tart. a Szahara keleti részében.

Equatorville (olv. *Ekátorvüll*) *hg.* a Kongo partján. Equatorville = egyenlítőalji város.

Eritrea *orsz.* a Vörös-tengernél. A régi görögök és utánuk a rómaiak az Indiai-oczeán északnyugati nyulványát, az Arab-tengert Mare erythreum-nak = Vörös-tengernek hívták azon szintől, amelyet neki néha a benne élő infuzoriák kölcsönöznek. Erről nevezték el az olaszok a Vörös-tenger mellett fekvő gyarmatukat Eritreának.

Esneh *hg.* a Nilus balpartján; a régi egiptomiaknál Szeni.

Esz-Szoda *h.* = Fekete hegy. L. Dsebel.

Etosa *tó* a damarák földjének északi részében.

Európa *sz.* a Mozambik-tengerszorosban.

F

Fájum *o.* és *hg.* a Nilus balpartján. Ennek helyén a Nilus áradásának szabályozására az egiptomiak tavat ástak, amelyet Piom-nte-mere = áradások tavának neveztek. Mere-ből a görögök Moeris-t csináltak, Piom, Fiom-ból pedig a koptok Fájum-ot.

Falls-Station (olv. *Fallsz Sztésn*) *hg.* a Kongo jobb partján. Falls-Station = vizes-állomás.

False (olv. *Falsz*) *ö.* = Csaló öböl, mert bejaratát zátonyok veszedelmessé teszik (Dél-Afrikában).

Fan-ok *n.* Fan = ember; a Guineai-öböltől keletre laknak.

Farafrah *o.* és *hg.* a Libiai-sivatagban. A régi egiptomiaknál To-ahe = tehenek országa.

Fasoda *hg.* a Bahr El-Abiad balpartján.

Fekete hegyek (l. *Dsebel-Esz-Szoda*).

Fellah-k *n.* Falahah arabul = dolgozni, mivel a fellah-k művelik a földet. A Nilus mellett laknak.

Ferencz-József *vizes.* a Kuango-folyón.

Fernando Po (olv. *Fernándo Po*) *sz.* a Guineai-öbölben. Nevét fölfedezőjétől Fernão do Po-tól kapta.

Ferro (vagy *Hierro*) *sz.* = Vas-sziget, a Kanári-csoportban.

Fez *v.* az Atlasz északi lábánál. Fez, tulajdonképen Faz = balta, mert a város alapításánál, Ibn Szaid arab író elbeszélése szerint, az első házak alapjának kiásásánál egy baltát találtak.

Fezzán *tart.* a Szaharában. Nevét a régi libiai néptől Phazanii kapta. (L. a polit. melléktérképet).

Figig *o.* alkalmasint feidsa = völgy arab szóból származik; a Nagy Atlasz déli lábánál fekszik.

File sz. a Nilusban. Nevét az egiptomi pilak = határ (a felső Nilusi országok felől) szótól kapta. Arab lakói maig is Bilaknak hívják.

Fogo sz. = Tűz-sziget, mivel a rajta levő tűzhányó mindig tüzet hányt; a Verdefoki szigetek egyike.

Franceville (olv. *Fránszville*) hg. a Kongo mellett. Franceville = francia város.

Freetown (olv. *Fritáun*) v. a Sierra Leone partján. Freetown = szabad város, mert ide hozták az angol hajók azon rabszolgákat, amelyeket a tengeren a kereskedőktől elszedtek és fölszabadítottak.

Frio (olv. *Friu*) fok = Hideg-fok, mert környékén rossz idő szokott járni; a Kunene-torkolatától délre, a nyugoti parton van.

Fuerteventura sz. a Kanári-csoportban.

Fulbe n. Ful, Pul = vörös, be = emberek, csaknem bronzszínű bőrukról kapták e nevéket; a Niger mellékein és a Czádtótól keletre laknak.

Funchal (olv. *Funsál*) v. Madeira szigetén. Funcho portugál szó = ánis, ami a város környékének sziklahegyein sűrűn terem.

G

Gábesz hg. a hasonló nevű öbölnél. A rómaiak idejében Tacape-nek hívták, ebből csináltak az arabok Gábesz-t.

Gabon f és tart. A folyó a Guineai-öbölbe torkol.

Gallá-k n. = pásztorok, mert azelőtt nyájaikból éltek. A Szomáliak félszigetén laknak; mások szerint gallá-k = honkeresők.

Gambia f. Afrika északnyugati részében az Atlanti-oczeánba szakad.

Ganda v. a felső Bahr El-Ghazel jobb partja mellett.

Gando hg. a Nigertől keletre.

Garip l. Oranje.

Gatrun hg. a középső Szaharában.

Georgetown (olv. *Dsordstáun*) v. Afrika déli partján. George (IV. György) angol király tiszteletére keresztelték György városnak.

Ghadamesz v. a Szahara északi részében. A rómaiak idejében Cydamus.

Ghardaja hg. a Szahara északnyugoti részében.

Ghat o. és hg. a Szaharában.

Ghir fok. Afrika északnyugati részében, az Atlanti-oczeánba nyulik ki.

Ghir vádi. Már a régi rómaiak Gernek hívták; a Szahara észak nyugoti részében.

Ghurian h. = Barlangos hegy (l. Dsebel).

Gizeh hg. a Nilus balpartján.

Gogo hg. a Niger balpartján.

Gomba v. a Niger jobb partján.

Gombe v. a Benuetől északra.

Gomera sz. a Kanári-csoportban.

Gondar v. Abissziniában. Nevét Dembea tartomány Gender nevű kerületéről kapta, ahol áll.

Gondokoro v. a Bahr El-Dsebel jobb partján.

Gonye vizes. a Zámbezi-folyóban.

Gran Canaria (olv. *Grán-Káná-riá*) sz. a Kanári-csoportban. Gran-Canaria egy szigetcsoport tagja; Canaria-szigetek állítólag azon sok és nagy kutyától (canis) kapták volna nevüket, amelyeket rajtuk találtak. Gran = nagy.

Great-Fish (olv. *Grét-Fis*) f. és ö. = Nagy Hal; az öböl a Kunene torkolatától északra van; a folyó az Oranjeba torkol.

Great Winterhoek (olv. *Grét Vinterhük*) h. Dél-Afrikában, az Olifant forrása közelében = nagy tél-csúcs.

Griquatown (olv. *Griquatáun*) hg. az Oranje folyó közelében. Griqua dél-afrikai néptörzs. Griquatown = griqua város.

Guardafui (olv. *Gvárdáfui*) fok. Nevét e portugall szótól kapta guardafu = vigyázatok, mert azon hit volt elterjedve, hogy közelében mágneshegy van, amely a hajóhóllal a szegeket kihuzza. A szomáliak félszigetének ész. ny. csúcsa.

Guineai (olv. *Gineai*) ö. a nyugoti parton. Guiné-nek hívták a XV. században a portugallok a Szenegal környékét egy nagy Ganuya nevű négerországról, amelyet a régebbi térképek föltüntettek. Később ezzel a névvel délibb vidékeket neveztek.

Gurara o. a Szahara nyugoti részében.

H

Hafun fok a szomáliak félszigetén.

Hammada El-Homra k. f. a Szaharában; Hammada = fensík; Ahmar, nőnemű alakja Homra = vörös.

Hanami h. a námák földjén.

Harrar v. a szomáliak földjének nyugoti részében. Harra, vagy mint a parti lakók nevezik, Athari = agyagedény, nevét azon ügyességről kapta, melyet lakói ezen edények készítésénél tanúsítanak.

Hausszá-k n. a Szudán nyugoti részében. Nevöket valószínűleg az aussza szótól kapták, ami a berberék nyelvén Nigeren innenit jelent.

Hierro (l. Ferro).

Hollam-Bird (olv. *Hollem Börd*) sz. a délnyugoti partok, a námák földje mellett.

Hope-Town (olv. *Hóp Táún*) hg. az Oranje bal partján = a reményvárosa.

Hottentottá-k n. Nevöket a hollandoktól kapták, alkalmasint, hogy kicsufolják. A néptörzs tagjai magukat Khoikhoin = embernek, vagy Ama-khoin = igazi, valódi embernek hívják. Dél-Afrikában laknak.

Hová-k n. Madagaszkárban.

Huilla hg. az Atlanti-oczeán és Kunene közt (Angolában).

Humbe hg. a Kunene mellett.

Hygap (olv. *Higap*) f. az Oranjeba szakad, jobbról.

I

Ichaboe (olv. *Icsebú*) sz. a délnyugoti partok, a námák földje mellett.

Idelesz v. a Tümmo hegységtől délnyugotra, a Szaharában.

Igharghar vádi. Igharghar berbernyelven = folyó; a Szaharában van.

Igidi h. b. a Szahara nyugoti részében; arabul = homok.

Ikopa f. Madagaszkár szigetén.

Inhambane hg. az Indiai-oczeán partján.

Inyati hg. a Zámbezitől délre.

Izmailia hg. a Szuecsatornánál.

Itimbiri f. a felső Kongoba torkol.

J

Jakoba hg. a Benuetől északra.

Jellala vizes. az alsó Kongón.

Jeruzsálem hg. a námák földjén. az Oranje jobb partja közelében.

Jola hg. a Benue partján.

Jóreménység foka Dél-Afrikában. Bartolomeo Diaz, aki először körülhajózta, Vihar-foknak keresztelte, mivel hajóját nagy vihar kapta el, de királya Jóreménység fokára változtatta e nevet, mivel nála Afrika földje keletnek fordul és ez reményt nyújtott neki, hogy az Indiába vezető tengeri utat föl fogja találni.

Jub (vagy *Vumbu*) f. az Indiai-oczeánba torkol.

Juby (olv. *Jubi*) fok Afrika északnyugoti részében.

Jupiter Ammon o. az ókorban volt híres, a Szivah-oázisban.

K

Kababis-ok n. = juhászok, ellentétben a baggerákkal, a kik szarvasmarhákat tenyésztenek. A Nilus balpartján laknak.

Kabango hg. a Kasszai folyó közelében.

Kabara hg. a Niger balpartján.

Kabinda hg. az Atlanti-oczeán partján, a Kongo torkolatától északra.

Kabompo f. a felső Zámbeziba torkol halról.

Kabrega hg. az Albert-tó közelében.

Kaczéna *v.* a Nigertől keletre; *f.* a Benueba torkol.

Kafir-ok *n.* Az arabok kafir vagy gebr = eretneknek nevezték az Afrika délkeleti részein lakó néger néptörzseket, akik nem akartak mohammedánokká lenni; e név azután rajtuk maradt.

Kafue *f.* a Zambézi torkol balról.

Kagehi *hg.* a Victoria-tó déli partján.

Kagera (l. Alexandra-Nilus).

Kahura *hg.* a Victoria-tótól északra.

Kairo *v.* a Nilus mellett. El-Káhira arab szó = a győzelmes város.

Kairuan *v.* Tuniszban, a Földközi-tenger közelében.

Kakonda *hg.* a Kunene felső folyása közelében (Angolában).

Kalahari *siv.* Dél-Afrikában. Alkalmassint Karri-Karri = a kinzó-ból lett.

Kambala (vagy *Bailundu*) *hg.* a Kuanza és az Atlanti-oczeán közt. (Angolában).

Kamerun *h.* és *ország.* a Guineai-öböl északkeleti részében. Nevét a hasonló folyótól kapta; ezt a portugallok *rio dos camaroes* = a rákok folyójának hívták.

Kanári *sz.* (l. Gran-Canaria) az Atlanti-oczeánban.

Kanem *ország.* a Czád-tó északkeleti partján.

Kangomba *hg.* a felső Kuanza közelében. (Angolában).

Kano *v.* a Komodugu folyó mellett, Szudánban.

Kanszáló sellő a Zambézi torkol.

Kanuri-k *n.* a Czád-tó mellett.

Karam *hg.* az Adeni-öböl partján.

Karasz *h.* az Oranje folyótól északra, a namák földjén.

Karema *hg.* a Tanganyika keleti partján.

Karkar *h.* a szomáliak földjén.

Karree (olv. *Kárri*) *h.* Dél-Afrikában, az Oranje folyótól délre.

Karro *siks.* Dél-Afrikában. Karro hottentotta szó = kemény, mivel e síkság felülete agyag, amely a száraz évszakban rendkívül keményre lesz.

Kaszambara *hg.* a nyugati Szudánban.

Kasszai *f.* a Szankullu felső folyása. Kasszai vagy más néven Kua = folyó.

Kasszala *v.* az Átbara folyótól keletre.

Kavele *hg.* a Tanganyika-tó partján.

Kazembe *hg.* a Moero - Mkata - tó partján.

Kebabo *o.* a Libiai-sivatagban.

Keffi *v.* a Benuetól északra.

Keneh *hg.* a Nilus jobb partján, Egiptomban.

Kenia *h.* a Kilima-Ndsárotól északra = nagy hegy.

Keren *hg.* a Baraka folyó jobb partján (Masszauanál).

Kerkenah *sz.* a Gábeszi-öbölben.

Kék-Nilus l. Bahr El-Azrak.

Khargéh *o.* a Libiai-sivatagban.

Khartum *v.* a Bahr El-Abiad és a Bahr El-Azrak összefolyásánál. Nevét a földnyelvtől kapta, amelyen épült; ezt az arabok Rasz El-Khartum = az orr-nány végének nevezik.

Kibali (vagy *Uelle*) *f.* az Ubangi-nak, a Kongo jobb oldali mellék-folyójának felső folyása.

Kibonge *hg.* a Felső-Kongo jobb partján, a Stanley-vizesések fölött.

Kifumadsi *n.* a Felső-Zambézi mellett.

Kilemba *hg.* a Lomámi közelében, a Kongo-államban.

Kiimáne *v.* az Indiai-oczeán partján. Kilima = hegy, Ni = folyó, a Zambézi torkol ezen folyónak nevével nevezték el a mellette fekvő várost is.

Kilima-Ndsáro *h.* = a nagy-hegy, az Indiai-oczeán közelében, a Szabaki forrásánál.

Kilóa-Kivindse *v.* az Indiai-oczeán partján. Kilóa Kivindse = szárazföldi Kilóa, ellentétben egy szigeten épült Kiloával. (Német-Kelet-Afrika). Kilóa = piszkos hely.

Kimberley (olv. *Kimberli*) *v.* a Vaal folyó mellett.

Kimbundu *hg.* a Felső-Kasszai folyó mellett.

Kis-Szirtisz ő. Szirtisz görög szó = homokpad.

Kisszale tó a Lualában.

Kita hg. a Felső-Szenegáltól keletre.

Kizenga hg. a Lulua-folyó forrása közelében.

Kizmáju hg. az Indiai-océán partján.

Kobbo v. Abisszínia déli részében.

Komodugu f. a Szudánban, a Czád-tóba ömlik. A kanurik nyelvén = viz.

Komoe f. a Guineai-öbölbe szakad.

Komoro sz. az Indiai-océán déli részében. Az egész csoportot az arabok Komáir = kis holdszigeteknek nevezték ellentétben Komr = a holdszigettel, a mai Madagaszkarral. Az araboktól e nevet átvették a portugallok és átültették Európába.

Kompasz h. Dél-Afrikában. Kompas = iránytű; e nevet e hegy arról a kilátásról kapta, amelyet nyujt és a mely e vidék térképének elkészítését annyira megkönnyítette.

Kong v és *tart.* a Komoe folyótól nyugatra. Kong a mandingok nyelvén = hegy.

Kongo f. és *orsz.* A folyó az Atlanti-océánba szakad; mellette van a hasonló nevű ország. Kongo = nyilsebességű viz.

Kopang hg. a Molopo folyótól délre. (a Kalahári-sivatagban).

Kordofán tart. a Szudán keleti részében.

Koriszko ő. a nyugati partokon, a Guineai-öbölből nyulik a szárazföldre.

Koroszko hg. a Nilus jobb partján. (Egiptomban).

Kosszeir hg. a Vörös-tenger partján. (Egiptomban).

Krenna hg. a Barka-fensíkon.

Krokodilus f. a Limpopo forrás folyója.

Kuando f. a Zambézibe szakad. (*Angola*). Kua = folyó.

Kuango f. a Szankulluba és azzal a Kongoba szakad.

Kuanza f. az Atlanti-océánba torkol. (*Angola*).

Kubango f. a Tioge forrásfolyója. (*Angola*).

Kufra o. a Libiai-sivatagban.

Kuilu f. a Szankulluba és azzal a Kongoba szakad.

Kuisz hg. a Molopo folyótól délre. (Kalahári-sivatag).

Kuito f. a Tioge forrásfolyója. (*Angola*).

Kuka v. a Czád-tó mellett. Teljes neve Kúkaua vagy Billa Kúkaua = város a baobab, vagyis a majomfakkal. Kuka = baobab.

Kumasszi v. az Arany-parttól északra.

Kunene f. az óslakosság nyelvén = a nagy viz; az Atlanti-océánba torkol.

Kvara l. Niger. A jorubák nyelvén = viz, folyó.

L

Ládo v. a Bahr El-Dsebel bal partján.

Laghuat hg. az Atlasz déli lábánál. (*Algeria*).

Lagos (olv. *Lágosz*) v. a Rabszolgaparton. Lagos spanyolul = tavak. A város a tenger és egy laguna közt levő földnyelven fekszik.

Lámu hg. az Indiai-océán partján.

Landana hg. az Atlanti-océán partján, a Kongo torkolatától északra.

Landsi tó a Felső-Kongóban.

Lanzarote (olv. *Lánzárote*) sz. a Kanári-csoportban. A genovai Malocelli családból való Lancelot lovagtól kapta nevét, a ki a XIV. században nevének ott erődöt építtetett.

Lasz-Gori hg. az Adeni-öböl partján.

Leikipia ;ensik a Kenia hegytől északra.

Léopold (vagy *Rikva*) tó a Tanganyika déli végétől keletre.

II. Léopold tó a Mfíni, a Kongó mellékfolyója mellett.

Léopoldville hg. a Kongo partján. A Kongó-állam protektorától, Léopold belga királytól kapta nevét. Ville = város.

Lialui hg. a Zambézi folyó mellett.

Liba l. Zambézi.

Liberia *orsz.* A latin liber = szabad szótól. Az országot 1824-ben nemeslelkű amerikaiak szereztek meg, hogy ott kiszabadított rabszolgák biztos menedéket és jól szervezett hazát találjanak.

Libiai-sivatag. E néven nevezték egykoron egész Afrikát; nevét egy néptörzstől kapta, a melyet az egiptomiak Lbunak hívtak. Lebu a régi egiptomiak nyelvén oroszlánt jelent.

Libreville *hg.* az Atlanti-oczeán partján = szabad város l. Freetown.

Licsingo *h.* a Nyassza tó déli részétől keletre.

Likuála *f.* a Kongóba szakad, annak jobb partján.

Limpopo *f.* az Indiai-oczeánba torkol.

Lindi *hg.* az Indiai-oczeán partján. (Német-Kelet-Afrika).

Linyante *hg.* a Zámbezi mellett.

Livingstone (olv. *Livingsztn*) *h.* A hasonló nevű híres afrikai utazóról nevezték el, a Nyassza-tó északi végében van.

Livingstonia (olv. *Livingsztonie*) *hg.* a Nyassza-tó déli partján. L. Livingstone.

Loango *hg.* az Atlanti-oczeán mellett, a Kongo torkolatától északra.

Loangva *f.* a Zámbezi-be szakad balról.

Lokinga *h.* a Bangveoló-tótól délre.

Lokodsa *v.* a Niger jobb partján.

Lomami *f.* a Lubila felső folyásának neve. Lo, lu, lua és ru különböző néger néptörzsek nyelvén = folyó.

Lopez *fok* az Ogové torkolatától északra, a nyugati parton. Lopo Gonzalez portugall hajósról nevezték el.

Lorenzo Marquez (olv. *Lorenszo Márkesz*) *v.* az Indiai-oczeán partján. Nevét egy portugall emberről kapta, aki először épített itt az elefánt csontkereskedés végett állomást.

Lorian *tó* a Tana felső folyásában.

Lualaba *f.* a Felső-Kongóba szakad balról.

Luapula *f.* a Felső-Kongo neve.

Lubila (vagy *Boloko*) *f.* a Felső-Kongóba torkol, balról.

Luburi *f.* a Lualabába szakad balról.
Lujenda *f.* a Rovumába torkol, jobbról.

Lukenye *f.* a Mfini felső folyása.

Lukuga *f.* a Tanganyika és Kongo közt.

Lulua *f.* a Kasszaiba szakad, jobbról.

Luluaburg *hg.* a Lulua-folyó balpartján. Burg = erőd.

Lunda (vagy *Muata Janvo*) *orsz.* és *n.* Nyugat-Afrikában.

Lungo-Bungo *f.* a Felső-Zámbezi-be torkol jobbról.

Lurio *f.* az Indiai-oczeánba torkol.

M

Mabruk *hg.* a Nigertől északra.

Madgaszkár *sz.* ezt a nevét a középkori velencei utazó Marco Polo adta neki; az ő könyvében találjuk először a Madeigascar nevet; hogy ezt honnan vette, nem tudjuk.

Madeira (olv. *Mádeirá*) *sz.* az Atlanti-oczeánban. A XIV. század első felében olasz tengerészek Jsola do Legname = fás sziget-nek nevezték sűrű erdeiről; e nevet a portugallok a magok nyelvére fordították le, elnevezvén azt (Ilhe da) Madeira = erdős (sziget)-nek
Madiville (olv. *Mádivill*) *hg.* az Ogove jobb partján.

Mafia *sz.* az Indiai-oczeánban, Zanzibár-tól délre.

Magadoxo (vagy *Makdisu*) *v.* az Indiai-oczeán partján. Magdis arab szó = szent hely.

Magdala *hg.* Abissziniában.

Mahabo *hg.* Madagaszkár északnyugati részében.

Mahajamba *ö.* Madagaszkár szigetén.

Majel-Danevel *f.* a Nigerbe szakad jobbról.

Majotta *sz.* Madagaszkártól északnyugatra.

Makalaká-k *n.* Kelet-Afrikában, a Limpopótól északra.

Makdisu l. Magadoxo.

Makuá-k *n.* az Indiai-oczeán partján.
Malanzse *hg.* a Kuanza mellett.
Malindi *hg.* az Indiai-oczeán partján.
Malmesbury (olv. *Melmeszböri*)
hg. Dél-Afrika nyugati partján.
Mamele *hg.* a Csobe partján.
Mananara *hg.* Madagaszkár északkeleti részében.
Mandingo-k *n.* Mandin nevű kis országukról; uka, uko = lakos. A Guineai-öböltől északnyugatra laknak.
Mantumba *tó* a Kongo-folyó mellett, az Ubangi torkolatával szemben.
Mao *hg.* a Czád-tóól északra.
Mariko *f.* a Limpopo-forrás folyója.
Maringa *f.* a Kongoba torkol, annak baloldalan.
Marokko *v.* és *ország.* a Magas-Atlasz északi lábánál. Morakes, Moraks az araboknál felezicizomázottat jelent.
Masoná-k *n.* Kelet-Afrikában, a Zambézitól délre.
Mascarenhas (olvasd *Mászkarēnyász*) *sz.* Nevüket Pedro Mascarenhas portugall hajóstól kapták, a ki e szigeteket 1502-ben fedezte föl.
Masszai-ak *n.* Kelet-Afrikában, a rólu elnevezett felföldön.
Masszaua *v.* a Vörös-tenger partján. Tulajdonképen Medszaná-nak hívják; e nevét alkalmasint azon ethiopiai igétől dszaná = hívni, kiáltani, kapta, mert a sziget, amely épült, a szárazföldről egy kiáltásnyira van. Dr. Krapf szerint = kikötőhely.
Masszenya *v.* a Sári-folyó közelében. Közép-Szudánban. Nevét állítólag egy szép massz = (tamarindus)-fától, a mely a város legrégebb részében a piacon áll és enya nevű fellah-lánytól kapta, aki Dokkenge törzsfejedelemtől, a város alapítójánál, tejet árult.
Maszungu-k *n.* Tanganyikától északra
Matoppo *h.* a Zambézitól délre.
Mauch *h.* a Limpopotól délre, hasonló nevű afrikai utazóról neveztek el.
Maurice (olv. *Morisz*) *sz.* Hollandiai hajósok neveztek el orániai Möricz (franciáisan: Maurice) nevű helytartó-

jukról. A sziget a Mascarenhas-csoportban van.

Medina *hg.* a Szenegal-folyó balpartján. Medina = város.

Melhigh *sott.* (Algéria.)

Meknesz *v.* a N.-Atlasz északi lábánál. (Marokko.)

Memba *ö.* az Indiai-oczeán öble. a Mozambik t.-szorosban.

Memphis (olv. *Memfis*) *v.* a Nilus balpartján. Régi egiptomi város volt; «Ma-m-ftha = helye, lakása Ftha istennek»; Ftha az egiptomiak tűz-istene.

Mendif *h.* a Szudán középső részeiben Bornuban.

Mengo *h.* a Victoria-tó északi partján.

Meroe *v.* a Nilus jobb partján

Meru *h.* a Ruvu forrása mellett.

Mesra Er-Rek *hg.* a Bahr-El-Ghazel jobb partján. Mesra vagy mesera = átkelő hely, gázló; Rek gázlója.

Mfni *f.* a Szánkulluba és azzal a Kongoba torkol.

Mfumbiro *h.* az Albert-Edward-tó-tól délre.

Milandsi *h.* a Zambézi torkolatától északra.

Mitra *h.* a nyugati part közelében, a Gabontól északra.

Mobangi *l.* Ubangi.

Moero Mkata *tó* a Luapula felső folyásában.

Mogádor *v.* az Atlanti-oczeán partján (Marokko). Nevét Mogadul-tól, a város mohammedanus szentjétől kapta.

Molopo *f.* a Hygapnak, az Oranje mellékfolyójának felső része.

Molopolole *hg.* a Kalahári-sivatagban.

Mombász *v.* az Indiai-oczeán partján = veszélyes hely.

Monrovia *v.* az Atlanti-oczeán partján (Libériában). Nevét Monroetól, az Egyesült-Államok egykori elnökétől kapta, aki Liberia alapítását nagyban előmozdította.

Moremi *hg.* a Ngámi-tó partján.

Mór-ok *n.* Maurosz = fekete, görög szótól; Afrika északnyugati részében laknak.

Moszamba *h.* a nyugati vidékeken, Angola északkeleti részében.

Mossamedes (olv. *Mosszámedesz*) *v.* az Atlanti-oczeán partján (Angolában). Nevét Mossamedes bárótól, Angola akkori kormányzójától kapta.

Mozambik *v.* és *tart.* az Indiai-oczeán partján.

Mpvapva *hg.* Német-Kelet-Afrikában.

Muata Janvo *l.* Lunda.

Muidir *fens.* a Szahara közepében.

Mukenge *hg.* a Lulua és Kasszai folyók között.

Murchison (olv. *Mörcsiszn*) *vizes.* a Sire-folyón. E vizesést fölfedezője Livingstone nevezte el a híres angol geografusról sir R. Murchisonról.

Murzuk *v.* a Szaharában.

Murzuki-hammada *köves fens.* a Szahara északi részében.

Musinga *h.* a Zambézitól északra, a Kafue- és Loangva-folyók közt.

Mussombo *tó.* a Kuanza forrás tava.

Musszumba *hg.* a Lubila-folyó partján, a Luluától keletre.

Mvután Nzigé *l.* Albert-tó.

N

Nafta *v.* Dserid sottja mellett. (Algeria.)

Nagy-Atlasz *h.* Afrika északnyugati részében. Atlasz a berber adrár = hegy szóból ered; ebből csinálták a görögök az atlasz szót, istenné alakítván az égnek törő magas hegyet.

Nagy Szirtisz *ö.* *l.* Kis Szirtisz.

Nagy-Basszám *l.* Basszám.

Najvasa-tó az Ukerevetől keletre.

Namá-k földje *orsz.* a délnyugati részben, a damarák földjétől délre.

Namies *hg.* a Kalahári-sivatagban.

Natal *közt.* Natal = születés, Krisztus születése, karácsony; e nevet azon partvidéknek Vasco da Gama adta, aki karácsony napján evezett el mellette, első indiai utjában.

Nazareth *ö.* a nyugati parton, az Ogove torkolatától északra.

Ndorúma *hg.* az Uelletől északra.

Negro *fok.* a nyugati parton, Mossamedestől délre = fekete fok.

Negro *ö.* a szomáliak félszigetén = a fekete öböl.

New-(olv. *Nyú*)-Litaku *hg.* a Kalahári-sivatagban.

Ngami-tó Dél-Afrikában, a Kalahári-sivatag északi szélén. Ngami némelyek szerint «viz»-et, mások szerint «zsiraf-tó»-t jelent.

Ngaundere *v.* Adamauában (Közép-Szudán).

Niger (vagy *Kvara*) *f.* a Guineai öbölbe szakad. A Niger név e berber szóból: gir, egirren = folyó, ered.

Nilus *f.* a Földközi-tengerbe szakad. Alkalmasint Nahal = folyó szemita szóból ered.

Nioro *hg.* a Szenegáltól keletre.

Niuweveld (olv. *Niuveld*) *h.* Dél-Afrikában. A mellettök elterülő Niuweveld = új mezőnek nevezett fensikről kapták nevüket.

Nokki *hg.* az alsó Kongo balpartján.

Nosszi Bé *sz.* Madagaszkár északnyugati végében = nagy sziget.

Nubá-k *n.* a Középső-Nilus mellett.

Nubiai-sív. a Nilus és Vörös-tenger közt.

Nun *fok.* Afrika északnyugati részében. Nun = nem, mert a portugálok eleinte *nem* mertek túlmenni rajta.

Nyám-nyám-ok *n.* a Nilus forrásvidékein.

Nyangve *hg.* a felső Kongo jobbpartján.

Nyassza *tó* a Zambézitól északra, a Sire szakad ki belőle. Nyassza = tó.

Nyiro *h.* a Rudolf-tó mellett.

O

Obiat *hg.* az Indiai-oczeán partján.

Obok *hg.* a Vörös-tenger partján.

Ogove *f.* a Guineai-öbölbe torkol.

Okanga hg. (Franciaia-Kongo.)

Olifant f. = elefánt-folyó; Dél-Afrika nyugati részében, az Atlanti-óceánba torkol, hajdan partjain elefántokra vadászta; mostanig ez állatok a környékén kivesztek. Egy másik Olifant a Limpopo mellékfolyója.

Ombotózu h. a damarák földjén.

Omo f. a Rudolf-tóba szakad.

Onicsa v. a Niger balpartján.

Oran v. Az arab Vahran név elferditése. (Algeria.)

Orango sz. Afrika északnyugati partjánál.

Oranje (olv. *Oránzs*) *f.* és *közt.* a délnyugati vidékeken. 1777-ben Plettenberg hollandiai kormányzó, körútja alkalmával az Orániai uralkodó család tiszteletére nevezte így el.

Otyimbingve hg. a damarák földjén.

Ovaherero-k l. damarák. Ovahe-ro = a vig.

Ovampo-k n. a Tioge forrásfolyójánál. E növeket szomszédjaiktól az ova-hereroktól kapták; ők magukat Baszim-báknak = folyampartiaknak hívják.

P

Palma (olv. *Pálmá*) *sz.* a Kanári-csoportban a rajta termő pálmákról.

Palmas (olv. *Pálmász*) *fok.* a Bors-part déli végében l. Palma.

Pangani hg. Német Kelet-Afrikában; *f.* amely a hasonló nevű helységnél az Indiai-óceánba szakad.

Pemba sz. Zanzibártól északra.

Perim sz. a Vörös-tenger déli bejáratánál.

Philippeville (olv. *Filippvill*) *hg.* Algeriában.

Pic de Teyde (olv. *Pik de Tejde*) *h.* Tenerife-szigetén a Kanári-szigetek egyikén.

Pico (olv. *Piku*) *sz.* Piconak, hegy-csucsnak nevezték el fölfedezői, a portugalliaiak, mivel alig áll többől mint egy hegycsucsból (az Azorokban).

Pieter-Maritzburg v. Durbantól nyugatra; alapítóitól Pieter Retief és Gerrit Maritzról kapta nevét.

Piton de Neiges (olv. *Pitōn dō Nējsz*) *h.* = hókup Réunion-szigetén. (Mascarenhas-sz.)

Pomba ő. az Indiai-óceán öble, a Mozambik t.-szorosnál.

Pomona sz. a délnyugati partok, a námák földje mellett.

Port-Elizabeth (olv. *Port-Iliza-bēdz*) *v.* Afrika déli partján = Erzsébet-rév.

Port-Alfred hg. a Cape-földön = Alfred-rév.

Port-Natal l. Durban és Natal.

Port-Nolloth (olv. *Port-Nollotz*) *hg.* az Atlanti-óceán mellett (Cape-föld).

Porto Santo (olv. *Portu Szántu*) *sz.* Madeira mellett.

Port-Szaid v. a Szuez-csatorna partján. Port = kikötő; Szaid a város alapításakor Egiptom alkirálya volt.

Potchefstrom (olv. *Potkhefsztrom*) *v.* Vaal folyó mellett.

Pretória v. a Krokodilus-folyó forrása közelében. Pretorius tiszteletére nevezték el így, aki 1842-ben a Vaal-folyóhoz kivándorló boerokat vezrelte.

Providence (olv. *Providānsz*) *sz.* Madagaszkartól északra = gondviselés szigete.

R

Rabat hg. az Atlanti-óceán partján (Marokko).

Rabba hg. a Niger balpartján.

Rabszolga-part a Guineai-öböl északi részében. A portugalliai fölfedezők nevezték el így, mivel főképen innen szedték rabszolgáikat.

Rasz-Dasan h. Abissziniában.

Rasz El-Ma hg. Algeriában = a vizek fejedelme.

Réunion (olv. *Reüniōn*) l. Bourbon. Réunionnak = ujra egyesítésnek nevezték el a francziák 1815-ben, midőn ujra

visszakapták az angoloktól. (Mascarenhas-sz.)

Riba-Riba *hg.* a felső Kongo bal-partján.

Rikva l. Léopold-tó.

Ripon *vizes.* a Nilusban, a Victoria-tótól északra.

Roggeveld (olv. *Rochcheveld*) *h.* Dél-Afrikában a mellettök elterülő Roggeveld = rozsmező nevű fensikről nevezték el.

Rosette (olv. *Rozétt*) *v.* a Nilus torkolatánál.

Rovuma *f.* a Delgado-foknál az Indiai-oczeánba torkol.

Rudolf-tó Kelet-Afrikában. Az elhalt trónörökös Ö Felsége tiszteletére nevezte így Teleki gróf, aki fölfedezte.

Rueha *f.* a Rufidsi felső folyásának neve. (Német Kelet-Afr.)

Rufidsi *f.* az Indiai-oczeánba szakad.

Ruvu l. Pangani.

Ruvenzori *h.* a Kelet-afrikai tóvidéken az Albert-Edward-tótól északra. Ruvenzori = felhő-király.

S

São Antão (olv. *Száun Antáun*) *sz.* A Verde-foki szigetek egyike (Nyugat-Afrika). Szt.-Antalnak neveztek azon napról, a melyen fölfedezték.

São Miguel (olv. *Száun Migel*) *sz.* = Szent-Mihály azon napról, amelyen fölfedezték. (Azor-sz.)

São Nicolão (olv. *Száun Nikolaun*) *sz.* a Verde-foki szigetek egyike (Nyugat-Afrika). Szent-Miklósnek neveztek azon napról, a melyen fölfedezték.

São Thiago (olv. *Száun Tjágo*) *sz.* a Verde-foki csoportban = Szent-Jakab, azon napról, a melyen fölfedezték.

S. Cruz (olv. *Szántá Kruz*) *hg.* Tenerife szigetén = Szent-Kereszt.

Sa, da Shella (olv. *szerrá dá Sellá*) *h.* Angolában.

Szahara *sv.* Afrika északi részében Szahra, arab szó = nagy terület, sík terület.

Sainte-Marie (olv. *Szent-Marí*) *fok.* Madagaszkár déli részén.

San Salvador (olv. *Szán Szálvádor*) *v.* az alsó Kongo közelében. San Salvador = az üdvözítő.

San Paolo de Loanda (olv. *Szán Páolu de Loándá*) *v.* az Atlanti-oczeán partján, a Kuanza-torkolatól északra.

S. Thome vagy *São Tomas* (olv. *Száun Tomász*) *sz.* a Guineai-öbölben = Szent Tamás azon napról, a melyen fölfedezték.

Sári l. Ba-Busszo. Sári = víztömeg.

Sekka *hg.* Darfur délkeleti részében.

Selif *f.* a Földközi-tengerbe szakad (Algeria).

Serbro *sz.* a Sierra Leona part előtt.

Sergi sott (Algeria) = keleti sott.

Setit *f.* az Atbarába szakad, jobbról (Abisszínia).

Seychelles (olv. *Széséll*) *sz.* az Indiai-oczeánban. Nevöket Hérault de Seychelles francia tengerészetiügyi miniszterről kapták.

Sierra Leona (olv. *Szierrá Leoná*) *part.* a Guineai-öböltől északnyugotra. Sierra Leona spanyol = oroszán hegység; állítólag azért kapta ezt a nevet, mivel ott a hullámok olyan lármát csinálnak, mintha oroszánok ordítanának.

Silluk-ok *n.* a Felső-Nilus mellékén.

Sirva *tó* a Nyassza-tótól délre.

Soa *part.* Abisszínában.

Sós-mocsarak a Ngami-tótól keletre.

Sosong *v.* a Kalahári-sivatagban.

Sottos-fens. Afrika északnyugoti részében (Algeria).

Spencer *ö.* a délnyugoti parton.

Springbok *hg.* Dél-Afrikában, a nyugoti részen.

St. André (olv. *Szent André*) *fok* Madagaszkár szigetén.

St. Augustin (olv. *Szent-Ogüsztn*) *ö.* Madagaszkár szigetén.

Sta Isabel (olv. *Szántá Izabel*) *hg.* a Niger torkolatánál.

St. Lazarus (olv. *Szent Lázárusz*) *zítöny* Komoro-szigettől délnyugatra.

St. Louis (olv. *Szen Lúví*) *v.* a Szenegál torkolatánál.

Sta. Lucia (olv. *Szanta Lucsia*) *ö.* Dél-Afrika keleti részén.

St. Helena (olv. *Szancta Helena*) *ö.* és *sz.* A sziget az Atlanti-oczeánban, az öböl Dél-Afrika nyugati részén van.

Ste. Marie *sz.* Madagaszkár partján; *fok* ugyanott.

Stanley-Pool (olv. *Sztenli-Púl*) *hg.* a Kongo partján. Stanley híres afrikai utazó; pool = tó; a helység a Kongónak hasonló nevű kiszélesedése mellett van.

Stanley (olv. *Sztenli*) *vizes.* a Kongo felső részén.

Stefánia *tó* a közép-afrikai tavak vidékén. A trónörökösne Ó Fensége nevééről nevezte el Teleki gróf, aki fölfedezte.

Szai *hg.* a Niger jobb partján.

Szabaki *f.* az Indiai-oczeánba torkol. Szabaki = erdei folyó. (Ném.-Kelet-Afr.)

Szabi *f.* az Indiai-oczeánba szakad a Zambézi-tól délre.

Szaka-lavá-k *n.* Madagaszkár szigetén.

Szalaga *v.* a Volta-folyó közelében. (Nyug.-Szudán).

Szalem *hg.* a Walfish-öböl közelében.

Szangéli *v.* a szomáliak földjén.

Szankullu (vagy *Szankuru*) *f.* a Kongoba torkol, annak bal partján.

Szanszandig *r.* a Niger mellett.

Szaranda *h.* a Szudán középső részében, a Nigertől északnyugatra.

Szégú Szikoro *v.* a Niger jobb partján.

Szella *hg.* a Nagy-Szirtisztól délre (Tripoliban).

Szemio *hg.* a Felső-Uelle jobb partján.

Szena *v.* a Zambézi partján.

Szenegál *f.* Afrika észak-nyugati részében. Midőn a portugalliai hajósok a XV. században a Szahara déli végéhez érkeztek, a sanaga, szenaga nevű herber törzsektől híret vették egy nagy

folyónak, a mely délnek foly; az európai hajósok ezt, mielőtt még partjaihoz érkeztek volna, ama néptörzsről nevezték el.

Szenegambia orsz. Nyugat-Afrikában; neve Szenegál és Gambia folyók összetételéből keletkezett.

Szennar *hg.* a Bahr El-Azrak bal partján; nevét állítólag a nagy melegtől kapta, ami benne érezhető; szej-nár arab szó = forró mint a tűz.

Szeraf *f.* a Bahr El-Dsebelt a Bahr El-Ghazellel köti össze.

Szeszke *hg.* a Zambézi partján; nevét a hasonló nevű törzsfőjedelemtől kapta.

Szessze *sz.* az Ukereve-tóban.

Szfax *hg.* = ör; a Gabeszi-öböl partján. (Tunisz).

Szilindi *h.* az Indiai-oczeán közelében, a Szabi folyótól északra.

Szittrah *tó* a Libiai-sivatagban.

Sziut *v.* a Nilus balpartján (Egiptom).

Szivah *o.* a Libiai-sivatagban.

Szobát *f.* a Bahr El-Abiabda szakad jobbról.

Szofala *v.* és *tart.* az Indiai-oczeán partján. Sz'felah arabul = síkság, alföld.

Szofia *f.* Madagaszkár szigetén.

Szokna *v.* a Dsebel Esz-Szoda északi lábánál (Szahara).

Szokotra *sz.* a Guardafui-fokkal szemben az Indiai-oczeánban. Neve a szanszkrit Dvipa Szukhatara = boldog szigetből keletkezett.

Szomáli-ak *n.* a rólu elnevezett félszigeten.

Szomáliak félszig. Afrika keleti részében az Indiai-oczeánba nyulik ki.

Szonrhai-ak *n.* a Niger mellékein.

Szuáheli-k *n.* Kelet-Afrika partjain. Szahel, szuáhel = partról való, parti lakó.

Szuákin *v.* a Vörös-tenger partján szákani = lakni. Szuákin vagy Szavakin = lakókely.

Szudán *alf.* Afrika közepén. Aszud arabul = fekete; szud = feketék; Beled e' Szudán = feketék országa.

Szuez *v.* a hasonnevű csatornánál.
Szumbo *hg.* a Zambézi balpartján.
Szusza *hg.* Tuniszban.

T

Table (olv. *Tábl*) *h.* Dél-Afrikában Cape-Town mellett. Table = tábla; nevét alakjáról, laposságáról kapta.

Tábor *hg.* a Tana-tótól keletre.

Tabora *hg.* a Tanganyikától keletre.

Tademait *fens.* a Szahara középső részében.

Taflelt *o.* a nyugoti Szaharában.

Takazze *f.* a Setitnek, az Athara jobb-oldali mellékfolyójának felső folyása. (Abissziniá.)

Tamatáve *v.* Madagaszkár keleti partján.

Tana *f.* az Indiai-oczeánba szakad.

Tana tó Abissziniában.

Tandser *v.* a Gibraltari-szorosnál.

Tanezruft *siv.* a Szahara egy része. Tanezruft berber szó = sziklás fensík.

Tanganyika tó = vizek egyesülése; a kelet-afrikai nagy tavak vidékén.

Taantab *v.* a Nilus torkolatánál.

Tarszo *h.* Tibesztiben. (Szahara.)

Tarudant *v.* a Nagy-Atlasz nyugoti végében.

Taudeni *hg.* a Szahara nyugoti részében.

Taveta *hg.* a Kilima-Ndsáro hegytől délkeletre.

Tebesszá *v.* Algeriában.

Tebu-k *n.* a Szahara keleti részében. Tebu vagy Tibu = madarak, járásuk gyorsasága miatt; valószínűbb a következő megfejtés. Tu, ti = szikla (ország), bu = lakó.

Tedsurra *hg.* az Adeni-öbölnél = kereskedő hely.

Temasszinin *v.* a Közép-Szaharában. Temasszinin berber szó = a hol víz van.

Tenduf *hg.* a Szahara nyugoti részében.

Tenerife *sz.* a Kanári-csoportban. Nevét az utolsó benszülött fejedelemtől Chinerfe- vagy Tinerfe-től kapta.

Terceira (olv. *Terszeira*) *sz.* az Azorok egyike = a harmadik, mert az Azorok közt a harmadik volt, a melyet fölfedeztek.

Tete *v.* a Zambézi jobbpartján.

Tetuan *v.* a Gibraltari-szorosnál a berberek nyelvén = a források helye.

Thebae (olv. *Thebe*) *r.* a Nilus balpartján.

Tibesztí (vagy *Tu*) *orsz.* a Szahara keleti részében.

Tigris-félszig. a Kunene torkolatától északra.

Timbo *hg.* a Szenegal folyó forrásánál.

Timbuktu (vagy *Tombuktu*) *v.* a Niger folyó északi kanyarulatánál. Nevét e sonrai szóból tumbutu = üreg származtatják; a város csakugyan homokdomboktól alkotott mélyedésben fekszik.

Tintellusz *hg.* az Air-fensíkon.

Tintumma *siv.* a Szahara egy része.

Tioge *f.* a Ngami-tóba szakad.

Tisit *hg.* a Szahara nyugoti részében.

Tlemcen (olv. *Tlemszen*) *hg.* Algeriában.

Togo *v.* és *orsz.* a Guineai-öbölnél, a Rabszolga-parton.

Tokar *hg.* a Vörös-tenger partján.

Tripoli *v.* és *tart.* a Földközi-tenger-nél. Treisz polisz = a három város; a Kr. u. III. században, három fenicziai városból alkotott római kerület nevével későbbben annak fővárosát illették.

Tuareg *n.* a Szaharában. E nevéket az araboktól kapták; valószínűleg azért, mert régi (nagyobbára) keresztény vallásukat elhagyták; tereku dinihum = a vallást elhagyni.

Tuat *o.* a Szahara nyugoti részében. Tuat nőnemű alakja dual = oázis-nak.

Tuburi *m.* a Benue forrás vidékén a Szudánban.

Tuggurt *hg.* a Szahara északi részében.

Tullear *hg.* Madagaszkár délnyugoti partján.

Tümmo *h.* a Szahara délkeleti részében.

Tunisz *v. és tart.* a Földközi-tenger partján. A régi Tuneszről vagyis Tunetáról nevezték el. a mely hely Carthago (Karthago) közelében volt.

U

Ubangi *f.* az alsó Kongoba szakad, annak jobb partján.

Uelle (vagy *Üelle* vagy *Kibali*) *l.* Kibali. Uelle = folyó.

Uelle Makua *f.* az Uelle felső folyása.

Ukereve *sz.* a hasonlónevű tóban.

Ukereve *l.* Victoria. A benszülöttektől Nyánzának = nagy viznek nevezett tavat az arabok hívják így egy Kereve nevű szigetről; az Ukerevében az u helyet jelent.

Umvukve *h.* a Zambézi jobbpartján.

Upemba *tó* a Lualaba folyik rajta keresztül.

Upoto *hg.* a Kongo jobb partján.

Uszagara *orsz.* Ném. Kel. Afr.; Uszagara tulajdonképen Szagara-ország.

Uszambara *orsz.* a Ruvu folyó mellett = Szambara-ország. Ném. Kel. Afr.

V

Vaal (olv. *Vál*) *f.* az Oranje egyik forrás folyója. Vaal = szürke v. sárgás.

Vadai *orsz.* a Szudánban.

Vadelai *hg.* a Bahr El-Dsebel bal partján.

Vádi Dra a Szahara nyugoti részében. *l.* Dra.

Vádi-Halfa *hg.* a Nilus jobbpartján.

Vádi Hadsar a Szahara déli részében.

Vádi Mia a Szahara északi részében.

Vádi Sebehli a szomáliak félszigetén.

Vádi Tin Tarabin a Szahara közepe réseinben. Tin = füge.

Vadsanga *hg.* a Szahara keleti részében.

Vagadugu *hg.* a Volta-folyótól keletre.

Vaginda *n.* az Indiai-oczeán partján.

Vahuma *n.* Kelet-Afrikában, a nagy tavak vidékén; számos kelet-afrikai népnél a va előrag = több személy, az u = ország, a ki = nyelv, az m = egy személy.

Vajau *n.* az Indiai-oczeán partján.

Valata *hg.* a Szahara nyugoti részében, az El-Dsufban.

Vanyamvézi *n.* Kelet-Afrikában, a nagy tavaktól délre.

Varan *homokos siv.* a Szahara nyugoti részében.

Varéga *n.* a nagy tavak vidékén Kelet-Afrikában.

Vargla *hg.* a Vadi Mianál, a Szahara északi részében.

Verde fok Afrika legnyugatibb pontja = zöld fok, fényes örökzöld erdei már a karthagoi hadvezérnek, Hannónak is feltűntek.

Verde-foki szig. a Verde-foktól nyugatra.

Victoria-Nyanza *tó*, *l.* Ukereve.

Victoria-zuhatag a Zambézin, Victoria angol királynőről.

Vitu *hg.* a Tana torkolatánál.

Vivi *hg.* az alsó Kongo jobbpartján.

Volof-ok (vagy *Joloffok*) *n.* Afrika északnyugati részében, a Szenegál mellett.

Volta *f.* a Guineai-öbölbe ömlik.

W

Walfish *ö.* a nyugoti parton, a damarák földjébe nyulik be.

Windhoek (olv. *Vindhūke*) *hg.* a damarák földjén.

Wissmann-fall *vizes.* a Kasszaiban. Wissmann, német afrikai utazóról nevezték el.

Worcester (olv. *Vuszter*) *hg.* Cape Town közelében.

Z

Zambézi (vagy *Liba*) *f.* az Indiai-oczeánba szakad. Zambézi = nagy folyó.

Zanzibár *sz.* Kelet-Afrika partjai mellett az Indiai-oczeánban. Nevét a Zangi nevű néptörzsről kapta, a melyről a híres középkori velencei utazó, Marco Polo emlékezik meg könyvében; ő a szigetet Zangebarnak hívja. Az arabok Ez-Zandsabárnak hívták. Zends, ezen ethiopiai szótól zengva = zavart beszéd, ered; e névvel illették őket mindazon népeket, a melyek a Bab El-Mandeb szorosától a Zambéziig laktak és a melyek-

nek nyelvét ők nem értették. Bar indiai szó = ország, part.

Zejla *hg.* az Adeni-öböl partján. Zejla = Concha veneris (egy kagyló neve); alkalmasint azért nevezték el így e helységet, mivel mellette e kagyló nagy mennyiségben fordul elő.

Zoutpans (olv. *Szautpánsz*) *h.* a Limpopo jobhpartján. A hegy a lábánál fekvő sós víz medenczéről = zoutpanról kapta nevét.

Zwarte (olv. *Szvárte*) *h.* Dél-Afrikában. Zwarte = fekete; a hegyek e nevéket alkalmasint a sötétszínű tülevelű erdőkről kapták, a melyek őket takarják.

MAGYARÁZAT

AFRIKA ISKOLAI FALI TÉRKÉPÉHEZ,

A MELYET

A VALLÁS- ES KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISTER UR MEGBIZÁSÁBÓL

KOGUTOWICZ MANÓ ÉS DR THIRING GUSZTÁV

RÉSZITETT.

Az utolsó tíz év fölfedezései és kutatásai a «fekete földrész» kartografiai képét nagy mértékben átalakították, illetőleg tökéletesítették; nagyon is ajánlatosnak látszott tehát, hogy ezen földrajzi forradalom eredményei az iskolában is be legyenek mutathatók. Ezért is az alulirt kiadók kötelességüknek tartották, hogy mindjárt működésük kezdetén, Afrika új magyar iskolai fali térképének elkészítéséhez hozzáfogjanak; hozzáfogjanak annál is inkább, mivel a Kongo-állam megalapítása és a különböző gyarmatbirtokok határainak megállapítása által a kontinens nagy fölosztása megtörténvén, ezen földrésznek politikai állapotában is bizonyos állandóságra számíthatunk és nem igen kell tőle tartanunk, hogy Afrika térképe olyan gyorsan avuljon el mint azelőtt.

A térkép elkészítésénél a legjobb forrásokat használtuk föl; alapjául e munkálatoknak Haardt kitűnő fali térképe szolgált; fölhasználtuk továbbá dr. R. Lüddeckének 1890-ből való Afriká-ját, (1:10 millióhoz) és H. Habenichtnek 1887-ből való részletes térképét (1:4 millióhoz).

A legújabb kutatások eredményeit szintén értékesítettük; értékesítettük pl. Gallieni és Binger kapitány kutatásait a francia Szudánban és a Niger forrásvidékein (Bulletins de la Société géogr. 1889. vol. 1 et 3). F. S. Arnot (a londoni kir. földr. társaság Proceedings-eiben 1889. vol. 2), Selous (Proceedings 1889. 4 és 1890. 3), továbbá Knight Bruce (Proceedings, 1890. 6) utazásainak eredményei a Zambézi folyamvidékének képen tettek lényeges változtatásokat.

A Tanganyika-tó és Nyanza-tó közt fekvő vidéknek felülete és a Rikva-tó konfigurációja H. Johnston szerint (Proceedings 1890. 12) másképpen ábrázolandók, mint ezelőtt.

Nem kell külön kiemelni, hogy Stanley legujabb útjának eredményeit, amennyiben az iskolai fali térképnek természete megengedi, szintén fölhasználtuk; a szakértő azonnal észreveheti az Albert-Edward-tó megváltoztatott alakját, a hatalmas hóval takart hegytömegnek, a Ruvenzorinak kellő helyen való ábrázolását és az egyenlítőalji tócsoporton ejtett néhány kiigazítást.

Dr. O. Baumannak Uszambarában és a Kilima-Ndsáro alján megejtett munkálatait, továbbá Teleki S. gróf útjának Höhnel mintaszerű fölvételei alapján ismeretessé vált vívmányait — névszerint a Rudolf és Stefánia-tavakat — térképünkre szintén fölrajzoltuk. Végül figyelembe vettük az egyenlítőalji Afrikában Junker kutatásainak jelentékeny eredményeit és dr. K. Peters fölvételeit a Tana felső folyásánál és a Kenia-hegynél.

A térkép hálózata a Sanson-Flamsteed-féle, hengeres projekcióban készült, ami ezen földrésze nézve nagyon ajánlatos, mivel a kontinens szélességi tengelye az egyenlítővel, a mértani hosszúsági tengely pedig a középdélkörrel (20° Greenwichől keletre) csaknem összeesik; ezen egyértékű projekcionál pedig éppen a középdélkör és az egyenlítő (ez utóbbi mint a körülírt henger érintő köre) vannak előtérben.

A főterkép úgy készült, hogy főképen a földrész *fizikai állapotát* tegye szemlélhetővé; ez okból a folyók vastag vonásokkal vannak föltüntetve, a földrész orográfiáját pedig ötféle magasságot jelző szín (lásd a szín- és jelmagyarázatot) és kidomborító sraffozás tünteti föl. A tenger színénél mélyebben fekvő területeket barnászöld szín jelzi; a tengerben pedig a sekély és mély víz meg van különböztetve. A magassági görbék, valamint a mélységeket jelölő vonalak — mivel rendszeres földfelmérés e földrészen még nem történt — természetesen csak hozzávetőleg vannak fölrajzolva; de hiszen a földrész plasztikájának könnyebb megértését még az ilyen körülbelül való vázolás is nagyban előmozdítja.

A négy kis melléktérkép közül kettő néhány fontosabb fizikai momentumot ábrázol, még pedig az egyik a *klimatikus állapotokat* az évi esőmennyiségnek és az évi isothermáknak ($2-2^\circ$ C. szerint) föltüntetésével, a másik pedig a fontosabb *növényzónákat*. A 3-ik kis melléktérkép Afrika *népességének* az emberfajok szerint való megoszlását mutatja nagyjában; végül a 4-ikről a földrész *politikai beosztását* olvashatni le, a miként azt az 1890-iki nemzet-

közi egyezségek megállapították. Ezenkívül egy 5-ik kis térkép a területek nagyságának összehasonlítása végett *Magyarországot* (illetőleg Közép-Európát) ábrázolja ugyanazon mértékben, a milyenben a főkép készült. (A főtéérképen azonkívül, azon érdekes körülménynél fogva, hogy Budapest csaknem egy és ugyanazon délkörön van; a mely Afrika középdélköre, ennek a városnak fekvését is megjelöltük.)

Mennyit és mit kelljen a rendelkezésre álló bő anyagból a térképbe fölvennünk, azt meghatározni nem csekély nehézséggel járt; még nagyobb nehézséget okozott azonban a nevek magyar kiírása, mivel e tekintetben a vélemények mindeddig nagyon szétágazók voltak és a neveket csaknem minden iskolai könyv és minden földabrosz másképen írja, valamint hogy minden ujság is a saját belátása szerint készítette el ide vonatkozólag a maga helyesírását.

Hogy e tekintetben egyöntetű eljárást tegyen lehetségessé, az alulirt kiadó-üzlet magát *földrajzi iskolai magyar szótár* kiadására szánta el, amelyet Berecz Antal igazgató, dr. Cherven Flóris gymn. tanár, Lóczy Lajos t. egyet. tanár, dr. Márki Sándor gymn. tanár és Kogutowicz Manó kartografus közreműködésével dr. Brózik Károly szerkesztett, és a melynek Afrikára vonatkozó részét a fentiekben van szerencsénk a tanár és tanító uraknak bemutatni. Az ezen szótárban található nevek kiírásánál követett elveket illetőleg, a szótár bevezetésére utalunk.

Nem szorul megokolásra, hogy e térképen ábrázolt földrajzi tárgyakat és neveket nem kell a tanulónak mind emlékezetébe vésnie; mivel azonban az oktatás magasabb fokán tanítás közben előfordulnak, a térképről el nem voltak hagyhatók. És mert pénzügyi okokból a kiadó az oktatás különböző fokainak megfelelő, földrészeket ábrázoló térképeket ki nem adhat, a tanár és tanító urak belátására és a jó iskola-könyvekre (a melyeknek szinte utasítást kell adniok, miként használandó a térkép) kellett biznunk, hogy kimutassák, e fali térképnek az oktatásnál miként lehet legjobban hasznát venni.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy e helyen is őszinte és hálás köszönetünket ne nyilvánítsuk *Berecz Antal* igazgató urnak, akit a vallás- és közoktatásügyi minister, Csáky Abin gróf ő exczellenziája 1891. jul. 18-áról kelt 29764. sz. rendeletével ezen térképnek superrevisiójával megbízott és aki a dolog iránt tanusított meleg érdeklődéssel és széles szakismerettel vezette a (dr. Cherven F. és Rohn I. tagokból álló) felülvizsgáló-bizottságnak és főképen a földrajzi szótár szerkesztő-bizottságának hosszas tanácskozásait és sok

évi pedagógiai tapasztalatain alapuló tanácsaival a munkát lényegesen előmozdította!

Az összes résztvevők munkája valóban nem volt csekély, mert csaknem minden egyes földrajzi tárgynál, minden névnél meg kellett állapodni; csaknem minden nevet meg kellett vizsgálni; a sallangoktól, a melyek az idők folyamán, midőn egyik nyelvből a másikra lefordították, rátapadtak, meg kellett tisztítani; ki kellett kutatni eredeti alakját, föl kellett keresni angol és francia térképeken kiírása módját és így megállapítani, hogy miként írják ki.

Abban a meggyőződésben, hogy lelkiismeretes és korrekt munkát végeztünk, reméljük, hogy térképünket iskolai körökben szívesen fogják fogadni és ajánljuk ezen olcsó és 9-féle színnel nyomtatott szép taneszköznek megszerzését.

A térkép nagysága 136×138 cm. *Vászonra vonva, összehajtható állapotban, vagy vászonra vonva és pálczákkal ellátva a Magyar Kir. Egyetemi nyomdában Budapest (Vár) és minden könyvkereskedés útján is kapható.*

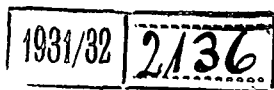
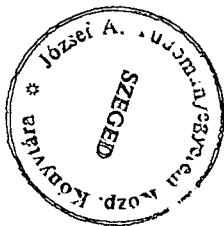
Minden darabhoz az iskolai földrajzi szótár I. részét Afrikát mellékeljük.

Budapest, 1892. évi április 20-án.

Tisztelettel

Hölzel és Társa, Magyar Földr. intézete.

Kogutowicz Manó.

HÖLZEL ÉS TÁRSA

MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZETÉNEK KIADÁSÁBAN MEGJELENT:

MAGYARORSZÁG

ISKOLAI FALI TÉRKÉPE

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISTER MEGBIZÁSÁBÓL

TERVEZTE ÉS RAJZOLTA

KOGUTOWICZ MANÓ.

Mérték 1 : 600 000. Alak 174×123 $\frac{1}{m}$ 9-szeres színnyomat.

MÁJUS HÓ VÉGÉVEL A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISTER MEGBIZÁSÁBÓL

MEGJELEN :

PALESZTINA

A BIBLIAI ESEMÉNYEK SZINHELYE.

BERECZ ANTAL ÉS DR CHERVEN FLÓRIS KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

TERVEZTE ÉS RAJZOLTA

KOGUTOWICZ MANÓ

Mérték 1 : 200.000. Alak 160×135 $\frac{1}{m}$ 9-szeres színnyomat.

A magas ministerium által mindkét térkép minden közép és népiskola részére jóváhagyott és megrendelésre ajánlatott. Megrendelhetők vászonra húzva mappában, vagy pálczákkal, **főbizományosunk, a m. k. egyetemi nyomdánál** (Budapest vár) és minden könyvkereskedőnél.

Munkában vannak és nemsokára megjelennek:

1. EURÓPA ISKOLAI FALI TÉRKÉPE.
2. EURÓPA TÖRTÉNELMI FALI TÉRKÉPE A MAGYAROK HONFOGLALÁSA IDEJÉBEN.
3. MAGYARORSZÁG HEGY- ÉS VIZRAJZI TÉRKÉPE

és végül **TANULÓK SZÁMÁRA KÉZITÉRKÉPEK** a megjelent falitérképekhez.

Pallas részvénytársaság nyomdája Budapesten.